

свою юрисдикцію для вирішення спорів.

Списки третейських суддів постійно діючих третейських судів повинні містити такі відомості про третейських суддів: дата народження, освіта, спеціальність, останнє місце роботи, загальний стаж роботи, стаж роботи за спеціальністю. Міністерство юстиції України здійснює постійно діючу державну реєстрацію арбітражу, засновником якого є всеукраїнське громадянське суспільство. Свідоцтво встановленого зразка видається з державної реєстрації постійно діючим арбітражним судом. Безперервно діючий третейський суд визнається створеним з моменту його державної реєстрації. Засновникам може бути відмовлено в державній реєстрації постійно діючих арбітражних прав. Підставами для відмови у державній реєстрації є неподання документів, зазначених у частині другій статті 9, невідповідність положення про постійно діючий третейський суд та його положення вимогам цього Закону. У разі відмови в реєстрації Міністерство юстиції України надсилає заявнику письмове вмотивоване рішення. Відмова в державній реєстрації постійно діючого третейського суду може бути оскаржена до компетентного суду.

1. Про третейські суди: Закон України від 11.05.2004 р. № 1701-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1701-15#Text>.

2. Господарський кодекс України: Кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.

УДК 347.19

DOI: 10.31733/17-03-2023-667-669

Мар'ян ЮНАЦЬКИЙ

доцент кафедри цивільного
та господарського права,
кандидат економічних наук

Вікторія РЕВИКІНА

курсант факультету №1 КННІ
Донецького державного університету
внутрішніх справ

ПРАВОВІ СПОСОБИ РЕОРГАНІЗАЦІЇ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ ТА ДЕЯКИХ КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

З моменту появи інституту реорганізації та до сьогодні законодавець традиційно не дає визначення поняття «реорганізація», а лише встановлює види реорганізації та регламентує питання правонаступництва, саме тому ми вважаємо доцільним виокремити дане питання та винести його на обговорення.

Проблематика даного питання, а також безпосередньо поняття «реорганізація підприємницьких юридичних осіб» було і є предметом дослідження таких вчених, як О. А. Беляневич, Д. В. Жекова, І. М. Кучеренко, А. В. Коструби, Б. Черепакіна та інших. Однак актуальність питання не потребує додаткових аргументів, оскільки реорганізація підприємницьких юридичних є законним інструментом розвитку бізнесу та економічних можливостей ринку товарів, робіт та послуг.

Остаточо юридична особа перестає існувати після внесення відповідних відомостей до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців.

Звернувшись до статті 104 ЦК України, слід зазначити, що юридична особа припиняється в результаті реорганізації (злиття, приєднання, поділу, перетворення) або ліквідації. А у разі реорганізації юридичних осіб майно, права та обов'язки переходять до правонаступників [1].

Реорганізація підприємницької юридичної особи — це форма припинення юридичної особи, під час якої відбувається процес перетворення однієї юридичної особи в іншу, шляхом зміни форми власності, об'єднання з іншими підприємствами, поділу на декілька окремих підприємств. Реорганізація може бути проведена за різними причинами, такими як розширення або згортання діяльності юридичної особи, оптимізація діяльності, зниження витрат, підготовка до продажу тощо. Процес реорганізації юридичної особи може бути

проведений у будь-якій формі власності: ТОВ, АТ, КП та ін.

Зміст поняття реорганізація - включає здійснення таких операції, як злиття, приєднання, поділ, виділ та перетворення. Визначаючи згадані поняття слід розглянути Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», тому-що у цьому нормативно-правовому акті передбачено законодавче закріплення наведених термінів. Так, відповідно до статті 49 цього Закону, злиттям є створення нового господарського товариства - правонаступника з переданням йому всього майна, всіх прав та обов'язків декількох товариств, що припиняються внаслідок цього; статтею 50 визнано термін «приєднання», а саме: приєднання є припинення одного або декількох товариств з переданням ним (ними) згідно з передавальним актом усього свого майна, всіх прав та обов'язків іншому господарському товариству – правонаступнику; у статті 51 зазначений термін «поділ»: поділом є припинення товариства з переданням всього його майна, всіх прав та обов'язків двом чи декільком новим товариствам - правонаступникам згідно з розподільним балансом; у статті 47 дано визначення терміну «виділ»: де виділом є створення одного або більше товариств із переданням йому (їм) згідно з розподільним балансом частини майна, прав та обов'язків товариства, з якого здійснюється виділ, без припинення останнього; зміст терміну «перетворення» зазначено у статті 52 цього Закону, так: під перетворенням розуміють зміну організаційно-правової форми товариства з його подальшим припиненням та переданням усього майна, всіх прав і обов'язків новому господарському товариству – правонаступнику [2].

Намагаючись розглянути дане питання через призму законодавства країн Європи, слід зазначити, існування різних способів реорганізації підприємницьких юридичних осіб, а також кожна країна має свої власні правила та процедури реорганізації. Так, аналізуючи законодавство Німеччини, варто звернути увагу на Закон про реорганізацію (§ 123 UMWG) від 28. 10. 1994р., який набув чинності 01.01.1995р. Ним передбачено чотири можливі форми реорганізації юридичних осіб: 1) злиття; 2) поділ; 3) передання майна; 4) зміна організаційно-правової форми. Також, цим Законом передбачено види злиття: 1) шляхом передачі майна одного або декількох суб'єктів права як цілого іншому суб'єкту права; 2) шляхом створення нової юридичної особи та передачі майна двох або більше суб'єктів як цілого новому суб'єкту права [3].

До нормативної бази польського законодавства, що визначає правові засади реорганізації і трансформації торговельних товариств, є положення Розділу IV Кодексу торговельних товариств Польщі. Відповідно до нього існують поняття злиття, приєднання, поділу, який включає реорганізацію торговельних товариств у формі приєднання, створення нових товариств, змішаного способу поділу (приєднання та створення нових товариств) та виділу, перетворення. Відповідно до пунктів 1, 2 ст. 492 § 1 КТТ під приєднанням розуміють перехід усього майна товариства, що приєднується, до іншого товариства (до якого здійснюється приєднання) в обмін на частки або акції, які товариство, до якого здійснюється приєднання, надає учасникам або акціонерам товариства, що приєднується; а злиття – це процедура, на підставі якої до товариства, що виникло в результаті злиття, переходить майно усіх товариств, що беруть участь у злитті, в обмін на частки або акції новоствореного товариства, які отримують учасники або акціонери товариств, що беруть участь у злитті [4].

Аналізуючи норми Торгового Кодексу Франції, слід зазначити, наявність трьох розділів у главі VI «Злиття і поділ товариств», а саме: 1) загальні положення; 2) спеціальні положення щодо акціонерних товариств; 3) спеціальні положення щодо товариств з обмеженою відповідальністю. Перший розділ передбачає ймовірність здійснення злиття та поділу шляхом приєднання або створення нового товариства, а другий та третій – особливості здійснення злиття та приєднання щодо акціонерних товариств та товариств з обмеженою відповідальністю [5].

Таким чином, аналізуючи законодавство окремих європейських країн, можна дійти висновку, що реорганізація може здійснюватися шляхом злиття та поділу товариств, що можуть здійснюватися як шляхом приєднання, так й в результаті створення нових товариств з відмінністю у визначенні цілей здійснення реорганізації для виконання завдання укрупнення капіталу чи, навпаки, дроблення капіталу компаній. Крім того, відповідними спеціальними нормами виділено можливість здійснення перетворення як зміни організаційно-правової форми товариства. Тому, відповідно до європейського законодавства можна виділити три основні способи реорганізації – злиття, поділ та перетворення, що поділяються на підвиди. На відміну від європейського, законодавство

України виділяє п'ять способів реорганізації – злиття, приєднання, поділ, виділ та перетворення юридичних осіб.

Доцільним буде зазначити про існування такого поняття як можливість здійснення змішаної реорганізації, що передбачає одини з способів зміни її організаційно-правової форми. Цей вид реорганізації передбачає створення нової юридичної особи шляхом злиття двох або більше юридичних осіб різних організаційно-правових форм. За змішаної реорганізації одна з юридичних осіб перетворюється на акціонерне товариство або товариство з обмеженою відповідальністю, а потім зливається з іншою юридичною особою, що має різну організаційно-правову форму. Після злиття новостворена юридична особа зберігає найменування однієї з юридичних осіб, що брали участь у злитті. Змішана реорганізація юридичної особи може бути вигідною з точки зору оптимізації оподаткування, зниження адміністративних витрат та забезпечення більш ефективного управління. Проте, для здійснення змішаної реорганізації потрібна попередня підготовка документації, проведення експертизи та отримання дозволів від регулюючих органів.

Слід зазначити, що чинне законодавство України не виділяє як самостійний вид «змішану» реорганізацію. Так, відповідними нормами статей Цивільного кодексу України не передбачено законодавче унормування змішаної форми реорганізації, проте відсутня й пряма заборона на її здійснення. Відповідно до ч. 2 ст. 150 ЦК України товариство з обмеженою відповідальністю може бути перетворене в акціонерне товариство, чи у виробничий кооператив [1]. Закон України «Про акціонерні товариства» також встановлює обмеження, передбачаючи, що акціонерне товариство (АО) може перетворитися лише на інше господарське товариство або виробничий кооператив. Варто зазначити, що у даному Законі виключено можливість змішаної реорганізації АО. Так, згаданий законодавчий акт встановив норми, відповідно до яких акціонерне товариство не може одночасно здійснювати злиття, приєднання, поділ, виділ та/або перетворення [6].

Отже, зі всього вищесказаного можна зробити висновок, що реорганізація – припинення господарського товариства з переходом прав і обов'язків у порядку правонаступництва. Цей процес є надзвичайно важливим інструментом для реструктуризації товариств, і проводиться товариствами з огляду на економічні міркування. Чинне законодавство закріплює п'ять форм реорганізації, серед яких: злиття, приєднання, поділ, перетворення і виділ.

1. Цивільний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 02.03.2023).

2. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю. Закон України від 6 лютого 2018 року № 2275-VIII/ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text> (дата звернення: 02.03.2023).

3. Kalimeyer in Kallmeyer, Harald (Hrsg.): Umwandlungsgesetz: Kommentar; Verschmelzung, Spaltung und Formwechsel bei Handelsgesellschaften / 2., Überarb. und erw. Aufl.- Köln: O. Schmidt Verl., 2001, § 123.

4. Корпоративне право Польщі та України: монографія. Васильєва В. А., Ковалишин О. Р., Гербет Анджей [та ін.]; за ред. проф. В. А. Васильєвої. Івано-Франківськ, 2016. 375 с.

5. Комерційний кодекс Франції. Wolters Kluwer. 2008. 1269 с. URL: https://books.google.com.ua/books?id=aMPbqjF677MC&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_atb#v=onepage&q&f=false (дата звернення: 02.03.2023).

6. Про акціонерні товариства: Закон України від 27.07.2022 року № 2465-IX/ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#n1985> (дата звернення: 02.03.2023).